

Olav Haraldsson, som av sin egen samtid ofte ble kalt Olav digre, var født i 995. Faren, Harald Grenske, var sønnesønn av Harald Harfagre. Moren, Åsta Gudbrandsdotter, ble gift med Ringeriks-høvdingen Sigurd Syr, og der vokste gutten opp.

Olav Haraldsson ble med ut på vikingferder alt fra unge år, og kom 14 år gammel til England i en danskledet hær. Senere kom han i tjeneste hos kong Adalrød i Normandie, og ble døpt der i 1013. Da han som 20-åring vendte tilbake til Norge høsten 1015, begynte han straks å samle en hær for å ta makten i landet. Han fanget Birik jarls sønn Håkon og gjorde slutt på småkongenes makt. Den endelige avgjørelsen kom med sjøslaget ved Nesjar 25. mars 1016, hvor Olav seiret over Svein jarl. Einar Tambarskjelve, Erling Skjalgsson, Hårek fra Tjøtta og Tore Hund. Etter dette ble han tatt til konge på Øretinget i Nidaros.

Olav Haraldsson regjerte nå i Norge i 11 år. Han ble gift med svensk kongens datter Astrid og sluttet forbund med hennes bror Anund Jakob da han ble konge i 1022. I løpet av den tiden han satt med makten praktiserte Olav Haraldsson et hardt og voldelig styre i kristendommens navn. Man kan vel, uten å overdrive, si at Olav gjennomførte en kristning av landet med sverd i hånd, men han hadde i disse årene stor betydning for organiseringen av Kirken i Norge.

Kongens fiender ble på ingen måte mildnet av hans framferd. De slo seg sammen med Knut den mektige, som etter 1018 var konge både i England og i Danmark, og som også gjorde krav på Norge. Da kong Knut kom til Norge i 1028 med en flåte på 50 skip, måtte Olav rømme landet. Han dro med hæren sin til Gardarike (i Russland, grunnlagt av sven-

Dyre Vaa's statue på Stiklestad av Olav den hellige.

Foto: Stiklestad Nasjonale Kultursenter

Olav den hellige

– kongen som tapte alt og vant

ske vikinger omkring 800). Sommeren 1030 kom han så tilbake til Norge gjennom Sverige for å ta landet på nytt, ved først å erobre Trøndelag. Han kom inn i Trøndelag over fjellgrenda Sul øverst i Verdalen, og støtte så sammen med sine fiender Hårek fra Tjøtta, Tore Hund, Kalv Arnesson og en overlegen trønderisk hær på Stiklestad den 29. juli. Trønderhæren

også kalt den gode, fra Gardarike og innsatte ham som motkonge mot Svein Alfivason, som så ble drevet ut av landet og døde i Danmark kort tid etter. Magnus satt med makten til 1047, da han 23 år gammel døde under et krigstokt til Danmark og ble etterfulgt av farens halvbror, Harald Sigurdsson (Hardråde), sønn av Sigurd Syr.

var imidlertid neppe så stor som Snorre antyder (15.000 mann). Dagens historikere mener at slaget trolig var en forholdsvis mindre trening mellom kanskje noen hundre mann på kongens side og et par tusen på motsatt hold. Det som uansett er klart, er at bondehæren var stor nok til å beseire kongshæren, og at bondene ikke ønsket Olav digre tilbake som norsk konge. Frostatingsloven var kort tid før dette blitt endret slik at bondene hadde rett til å drepe en konge som før voldelig frem, eller jage ham ut av landet. Når bondene var med på å drepe kongen, var det derfor etter deres syn med loven i hand, som straff for den uretten kongen tidligere hadde påført dem.

Uten å ta stilling til hva som som hendte, førte som kjent hendelser etter slaget til at det som Olav Haraldsson sto for likevel seiret. Olav ble gjort til helgen (men er aldri blitt kanonisert av Paven), og kristendommen fikk sitt endelige og fullstendige gjennombrudd i Norge. Olavs visjon om et fritt Norge under én konge ble også gjennomført, men ikke før det var gått noen år.

Knut den mektige innsatte samme år som slaget på Stiklestad sønnen Svein Alfivason som underkonge i Norge, med moren, frillen Alfiva, som formynder. Deres styre vakte imidlertid minst like stor uvilje og harme som det Olav Haraldsson hadde stått for. Bøndene hentet derfor i 1035 Olavs sønn, den da 11 år gamle Magnus Olavsson,

Fra fjorårets oppførelse av «Spelet om Heilag Olav» på friluftscenen på Stiklestad.

Foto. Stiklestad Nasjonale Kultursenter

knyttet seg til kristendommen på den andre.

Stykket starter et par dager før slaget på Stiklestad, på gården hos bonden Torgeir Flekk på Sul. Dit kommer kongen med følget sitt og en stor hær på vei tilbake til Norge fra Gardariket for å ta tilbake det landet som han i 1028 måtte reise fra (se egen ramme om de historiske begivenheter). Hæren trækker ned åkeren, men kongen viser hvilke evner og krefter Kvitekrist har ved å få kornet til å reise seg igjen.

Under oppholdet på Sul blir kongen klar over at Torgeir og kona hans, Gudrid, har brutt loven ved å sette et nyfødt barn ut i skogen. Denne utburden har skremt datteren Gudrun slik at hun ikke lenger er helt normal, men kongen beroliger henne med å fortelle om det han tror på. Han viser også sin og Kvitekrist's storhet ved at han tilgir Torgeir og Gudrid og lar dem beholde gården, selv om straffen for å sette ut barn egentlig var at man skulle miste all eiendom og bli lyst fredløse. Samtidig deltar kongens mann Tormod Kolbrunarskald og store deler av hæren i den blinde kårkallen Gamal-Josteins grottesang, som er et hedensk rituale.

Før kongen forlater Sul blir det gjort klart til messe. Under denne dukker Arnljot Gelline opp. Han avbryter gudstjenesten og spotter kongen fordi han har slik en liten hær. Til slutt lar han seg imidlertid døpe av biskop Grimkjell og slutter seg til kongshæren.

Så forlater kongen Sul, og både Torgeir Flekk og sønnene hans går med kongen.

I siste del av stykket er slaget over. Merkelige og uforklarlige ting blir fortalt om den falne kongen. Gamal-Jostein har fått tilbake synet fordi han har vært på Stiklestad og der kom til å stryke kongens blod over øynene. Og resten av historien kjenner vi: Kongen og det han sto for seiret, selv om han selv falt i slaget.

Årlig begivenhet

Stiklestadspelet er blitt en årlig begivenhet i Trøndelag, og ikke minst i Verdal naturligvis. Folk kommer fra fjern og nær for å oppleve sagadramatikken på Nordens største friluftsscene. Spelet er blitt en del av årsrytmen for verdalingene, og utallige er de som i årenes løp har vært og er engasjert med arrangementet på en eller annen måte.

Av de omlag 300 aktørene er de aller fleste lokale amatørskuespillere og dansere fra Verdal Teaterlag, lokale musikere i Olsokorkesteret og sangere fra flere kor. Mange har vært med i årevis og noen har også etter hvert fått ledende roller. I fjorårets forestilling ble for eksempel Gamal-Jostein spilt av amatøreren Andreas Gjermstad fra Sparbu i nabokommunen Steinkjer. Dessuten har mange også tatt spranget fra den vakre friluftsscenen på Stiklestad til en profesjonell teaterkarriere for så å komme tilbake i en eller flere av hovedrollene. En av dem er Hildegunn

Eggen. Hun er født i Verdal og begynte som statist i begynnelsen av 1970-årene. I 1994 fremstilte hun Gudrid, husfruen på Sul. Paul Ottar Haga, som i fjor spilte Arnljot Gjelline, debuterte som smagutt i biskop Grimkjells følge og har ellers hatt en lang rekke roller i løpet av de 21 årene han har vært med. Men lengst erfaring av alle har en tredje verdaling, Ståle Bjørnhaug, som nå har deltatt i mer enn 30 år! Han debuterte på Stiklestad som 17-åring og fremstiller Tormod Kolbrunarskald så det går kaldt nedover ryggen på folk.

Sitteplass til 5000

Ellers er det naturligvis et stort administrativt apparat i sving for å betjene en forestilling som Stiklestadspelet. Noen av dem som deltar her er profesjonelle, men de fleste, flere hundre også her, er frivillige som deltar med salg av billetter og program, servering, parkering og mange andre gjøremål. Nevnes bør det vel også at friluftsscenen, med hus og rekvisitter, er bygget og opparbeidet på dugnad. Her er det sitteplass på benkene til 5000 tilskuere, men med ståplasser og mer provisoriske sitteplasser på medbrakte stoler og i gressbakken, rommer plassen nesten det dobbelte tilskuerantall. Det årlige antall besøkende svinger litt, men mellom 20.000 og 25.000 pleier hvert år å ta turen til det som uten tvil er et av de mest sentrale stedene i norsk historie.